DOI 10.29254/2077-4214-2024-3-174-215-221
UDC 378.147.88:616.31-057.87

Yermolaieva M. V., Udod O. A., Dramaretska S. I., Mikriukova N. G., Roman O. B.

PECULIARITIES OF PRACTICAL TRAINING FOR HIGHER EDUCATION STUDENTS IN THE SPECIALTY OF DENTISTRY IN MODERN CONDITIONS

Donetsk National Medical University (Kropyvnytskyi, Ukraine)
stomatdecan@dsmu.edu.ua

Theoria cum praxi.
Gottfried Wilhelm Leibniz

The processes of reforming dental care, including the transformation of dental healthcare institutions into communal non-profit enterprises operating on a self-financing basis, have changed the approaches to practical training and internships for master's degree students in the specialty 221 Dentistry. Mastery of practical skills begins during the study of preclinical educational components in university simulation dental centers, which should be equipped with modern simulators, models, innovative equipment, and materials, in accordance with the requirements of the Higher Education Standard and contemporary trends in dentistry. At the same time, communication skills, the ability to interact with patients, and perform dental procedures in the oral cavity can only be acquired in clinical settings. However, in communal non-profit enterprises, as well as in private dental institutions, opportunities for students to develop these skills are quite limited. Practical training for students in university clinics can be effective if patients receive free dental care, which should be supported by appropriate regulatory documents. Another way to optimize practical training is through the internationalization of the educational process by implementing students' academic mobility.

Key words: *higher education, specialty 221 Dentistry, practical training for students, optimization pathways.*

Introduction.

Most specialties in the field of knowledge 22 Healthcare, as well-known, are characterized by a clear applied focus. Professionals working in these specialties must master practical skills impeccably, as the restoration of patients' health and, at times, the preservation of their lives depend on the full execution of these skills [1, 2]. Higher education students in the relevant fields start acquiring and honing specific practical skills from the early years of their education at institutions that provide such educational services. Special simulation centers, equipped with models and simulators, have been established in colleges, institutes, and universities. In conditions that imitate various clinical situations, students are expected to practice performing appropriate medical procedures. As their education progresses, students apply these acquired skills in practical classes and during clinical internships, usually conducted in healthcare institutions. The lists of practical skills required for each specialty in the field of knowledge 22 Healthcare are defined in the corresponding lists outlined in higher education standards. For instance, the Standard of Higher Education for the second (master's) level in the specialty 222 Medicine provides such lists [3].

Practical skills are particularly important and necessary for the effective preparation of highly qualified and competitive dentists. Mastering various dental procedures, including those related to caries treatment, its complications, periodontal treatment, and prosthetics, is crucial for ensuring the high quality of dental services and the long-term functionality of manufactured dental structures. Students pursuing the specialty 221 Dentistry at the second (master's) level of higher education begin acquiring practical skills during the study of preclinical dental disciplines in simulation centers and continue practicing them in specialized dental departments and during clinical internships [4]. However, reformative structural changes in the provision of dental care, as well as numerous external dominant factors beyond control, have introduced significant adjustments to the existing system of practical training, prompting the search for ways to improve it.

The aim of the study.

To analyze the features of practical training for second-level (master's) higher education students in the specialty 221 Dentistry in the current conditions and to outline possible ways to optimize it.

Main part.

The crucial role of practical training in preparing future dentists is convincingly highlighted in the Standard of Higher Education for the second (master's) level in the field of knowledge 22 Healthcare, specialty 221 Dentistry [5]. This regulatory document, focused on a competency-based approach and a personal paradigm, was approved by the Ministry of Education and Science of Ukraine in 2019. The total volume of practical training required for students amounts to 42 credits, significantly exceeding the requirements set for the same level of education in the specialty 222 Medicine, particularly given the shorter duration of study in dentistry. Hence, the primary importance and dominant role of practical training, along with theoretical knowledge, in the education of future dentists become evident. Consequently, institutions of higher education that train professionals in this specialty are equipped with simulation dental centers where students, during their preclinical training, acquire and practice practical skills outlined in the respective list provided by the Standard [5]. The significance of such centers has increased substantially during periods of various restrictions, including quarantine.

Workplaces for students in dental simulation centers must be equipped with modern apparatus, tools, dental instruments, restorative and impression materials that correspond to the innovative technologies used for treat-

ing the main dental diseases in today's clinical practice. In these simulation centers, it is crucial to create conditions for students that closely replicate clinical settings. For this purpose, the workplaces should include modern simulators and head phantoms with jaw models, where temporary or permanent teeth are fixed. It is well known that the majority of patients seek care at dental institutions or private dental offices and clinics due to dental diseases, especially caries and its complications [6, 7]. Therefore, students must first and foremost master practical skills related to the preparation of carious cavities in both anterior and posterior teeth for various restorative materials. They should acquire technical techniques for direct and indirect restoration of teeth using these materials, primarily light-curing composite materials and others, taking into account anatomical, functional, and aesthetic requirements. Additionally, they must develop skills in endodontic procedures, with mandatory quality control of root canal obturation, and more.

Particular attention should be paid to working with models of jaws with temporary teeth, which have significant differences from permanent teeth in their structure, greatly influencing the course of hard tissue, pulp, and periodontal diseases. These differences lead to corresponding variations in treatment techniques and the choice of restorative materials. On models and simulators, it is entirely possible to learn how to take impressions of tooth arches and edentulous jaws, practice tooth preparation for fixed prosthetic constructions, fitting, and fixation, among other procedures. Students must also learn how to fabricate jaw models, master certain dental laboratory techniques, and gain the necessary knowledge to control all stages of manufacturing fixed and removable dentures, including in laboratory conditions. Special attention is given to practicing surgical dental skills, particularly conducting nerve block anesthesia and tooth extraction. Without confidence in these skills, students should not be allowed to treat patients in outpatient settings, though they will, of course, remain under the supervision of faculty or practicing dentists at healthcare facilities.

Thus, during the preclinical phase of their education, students pursuing the specialty 221 Dentistry must practice their skills to an automatic level so that they can perform these procedures confidently in clinical settings. For this, appropriate simulators and phantoms that meet specific requirements are essential. The modern educational market offers a variety of mono- and multifunctional head and jaw phantoms with and without tooth arches, sets of teeth for both permanent and temporary dentition, endodontic blocks, and more. However, it is important to note that these simulators and phantoms are costly, as is the equipment, apparatus, consumables, and technologies used. Most importantly, the materials and technologies must be widely used in clinical practice and be the most up-to-date since teaching students outdated diagnostic and treatment methods is meaningless. This underscores the need for expanding the functional capabilities of simulation centers, ensuring their multifunctionality, constantly updating their equipment, and acquiring consumables.

Dentistry is a high-tech clinical specialty that is saturated with innovative technologies and is permanently and rapidly evolving. The dental material science and technology market is constantly being updated with the achievements of manufacturing companies, who invest substantial funds in promoting their developments, which are quickly implemented into clinical practice, primarily in privately-owned healthcare institutions. It is clear that students who have mastered outdated and ineffective clinical technologies will not have the opportunity to secure a competitive position. Meanwhile, the declared goal of ensuring the high competitiveness of graduates from domestic institutions of higher education in the field of knowledge 22 Healthcare assumes their scientific-theoretical and practical training at the most modern level [5]. Since it is evident that the dental community in our country is striving to integrate into the European professional space, the requirements for the educational process that ensures comprehensive training of dental specialists, including in practical aspects, must meet high European standards. This guarantees the competitiveness of graduates from our country's higher education institutions in the European and global job markets.

At the same time, it is necessary to acknowledge that certain competencies, which students of the second (master's) level in the specialty 221 Dentistry must acquire according to the Standard's requirements, cannot be worked out in simulation dental centers. Communication skills, the ability to interact with patients, and the ability to carry out diagnostic and treatment measures in various clinical situations and circumstances can only be developed in clinical settings and through direct contact with patients who seek dental care. Another important aspect of professional development for students is acquiring skills in interacting with medical personnel in healthcare institutions, future colleagues, doctors, and junior medical specialists, as well as learning to work in a team, which is also emphasized in the mentioned Standard. Students should develop these competencies during professional internships, which are most often conducted in healthcare institutions.

It should be noted that, in the current era of healthcare reform, the conditions for conducting professional internships for students of any specialty in the field of knowledge 22 Healthcare have changed drastically. Almost all healthcare institutions of communal and state ownership in the country have acquired fundamentally new status and transitioned to different mechanisms of operation and financing. This has had an impact on relationships with clinical departments, which are typically located within the departments of clinical healthcare institutions, and consequently, on the organization of students' professional internships [8]. This particularly affects municipal healthcare institutions of dental profiles, which, according to the normative documents that determine and regulate the course of reforms, were quickly transformed into municipal non-profit enterprises. Such status means a transition to a self-sustaining mechanism for financing dental care for the population, which has become almost entirely paid, with the exception of therapeutic and surgical care for children and emergency dental care for adults. Even privileged categories of the population receive dental care on a paid basis. The consequences of this transformation, including its negative effects on both the child and adult populations and on the country's dental service, require appropriate generalization and in-depth analysis [9]. At the same time, the direct results of this process concerning professional

internships are evident, as students of higher education in municipal non-profit dental enterprises almost do not have the opportunity to fully develop their practical skills.

These restrictive approaches from the management of municipal enterprises are entirely understandable. Patients seeking dental care, expecting high-quality treatment, pay for its provision and are often unwilling to allow the presence of a student-intern alongside the dentist, let alone have them perform even the simplest dental procedures. The situation is not much better in private dental offices and clinics, whose number continues to grow. However, in these institutions, students are sometimes offered the opportunity to work as a dental assistant during their internship, which increases their chances of participating directly in patient treatment and performing certain procedures. Private practices are generally better equipped than communal institutions, and dentists work with modern materials and devices using innovative technologies. However, there is still some reluctance on the part of most private dental practice owners to participate in students' professional internships.

One possible solution to the important issue of practical training for students specializing in 221 Dentistry could reasonably be the operation of dental departments and the organization of professional internships in university clinics [10]. However, at present, only a few institutions of higher education, including some private ones, have multi-disciplinary university clinics in their structure [7]. The opening, maintenance, and full operation of such clinics, including dental departments, require significant financial resources. This is especially true when considering the possibility of students providing dental care to certain categories of patients for free under the supervision of experienced instructors. However, providing free dental consultation and treatment must be supported by a flawless regulatory and legal framework with appropriate legal justification. Implementing this principle of free service could create optimal conditions for students to practice the necessary practical skills and gain their first important clinical experience. It is clear that, in modern conditions of limited funding, opening university clinics in higher education institutions without grant or sponsorship financial assistance and support from the institution's owner and local authorities seems somewhat problematic but still possible and promising. Therefore, efforts to find solutions should continue.

Another option for optimizing students' practical training could be through the internationalization of the educational process, especially since this approach aligns with current trends in the European educational space. Professional internships in university clinics in the European Union countries are entirely possible within the framework of students' right to academic mobility. The experience of students from Donetsk National Medical University in undergoing dental internships in university clinics in Bulgaria and Slovakia has proven to be highly effective and promising. However, in today's reality, this direction faces significant limitations.

Conclusions.

In the context of healthcare reform and the influence of other objective factors, the system of practical training for higher education students in the specialty 221 Dentistry has undergone significant changes that require the search for solutions. These include increasing the functional capabilities of dental simulation centers, expanding the list of internship bases through the active involvement of private healthcare institutions, the operation of university clinics with free dental consultations and treatments for patients, the internationalization of the educational process, and the realization of students' academic mobility.

DOI 10.29254/2077-4214-2024-3-174-215-221
УДК 378.147.88:616.31-057.87

Єрмолаєва М. В., Удод О. А., Драмарецька С. І., Мікрюкова Н. Г., Роман О. Б.

ОСОБЛИВОСТІ ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЗА СПЕЦІАЛЬНІСТЮ СТОМАТОЛОГІЯ У СУЧАСНИХ УМОВАХ

Донецький національний медичний університет (м. Кропивницький, Україна)
stomatdecan@dsmu.edu.ua

Theoria cum praxi.
Gottfried Wilhelm Leibniz

Процеси реформування стоматологічної допомоги, у тому числі перетворення стоматологічних закладів охорони здоров'я на комунальні неприбуткові підприємства, які функціонують на госпрозрахункових засадах, змінили підходи до практичної підготовки та виробничої практики здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня за спеціальністю 221 Стоматологія. Опанування практичних навичок починається під час вивчення пропедевтичних освітніх компонентів у симуляційних стоматологічних центрах університетів, які мають бути оснащені сучасними тренажерами, муляжами та інноваційною апаратурою, приладами, витратними матеріалами, відповідно до вимог Стандарту вищої освіти та сучасних тенденцій у стоматології. Водночас комунікативні навички, вміння спілкуватися з пацієнтами та виконувати у порожнині рота стоматологічні маніпуляції здобувачі можуть набути лише у клінічних умовах, але у комунальних неприбуткових підприємствах, як і у стоматологічних закладах приватної власності, можливості здобувачів опрацювати зазначені навички є достатньо обмеженими. Практична підготовка здобувачів в університетських клініках може бути ефективною у разі надання пацієнтам безоплатної стоматологічної допомоги, що має бути обґрунтовано відповідними нормативними

документами. Ще один шлях оптимізації практичної підготовки – це інтернаціоналізація освітнього процесу за рахунок реалізації академічної мобільності здобувачів.

Ключові слова: *вища освіта, спеціальність 221 Стоматологія, практична підготовка здобувачів, шляхи оптимізації.*

Вступ.

Більшість спеціальностей галузі знань 22 Охорона здоров'я, як добре відомо, відрізняються чіткою прикладною спрямованістю, фахівці, які працюють за цими спеціальностями, мають бездоганно володіти практичними навичками, від повноцінного виконання яких залежить відновлення здоров'я пацієнтів та збереження їх життя [1, 2]. Ознайомлення з певним переліком практичних навичок та їх опрацювання здобувачі вищої освіти різних рівнів за спеціальностями зазначеної галузі знань починають з перших років навчання у закладах вищої освіти, які надають відповідні освітні послуги. Для цього у коледжах, інститутах та університетах створені спеціальні симуляційні центри, обладнані муляжами та тренажерами. В умовах, що імітують різноманітні клінічні ситуації, здобувачі повинні відпрацювати виконання відповідних медичних маніпуляцій. У ході подальшого навчання вони мають застосовувати набуті навички на практичних заняттях, а також на виробничій практиці, що проходить, як правило, у закладах охорони здоров'я. Переліки практичних навичок за кожною зі спеціальностей галузі знань 22 Охорона здоров'я, якими повинні володіти здобувачі, визначені відповідними списками, що наведені у стандартах вищої освіти, як, наприклад, у Стандарті вищої освіти другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю 222 Медицина [3].

Особливо важливими та необхідними практичні навички виглядають для ефективної підготовки висококваліфікованих та конкурентоспроможних лікарів-стоматологів. Відпрацьовані щодо техніки виконання численні стоматологічні маніпуляції, які стосуються лікування карієсу зубів та його ускладнень, пародонтологічного лікування, зубного протезування тощо, мають забезпечувати високу якість наданих стоматологічних послуг та довготривале функціонування виготовлених конструкцій. Здобувачі, які навчаються за спеціальністю 221 Стоматологія на другому (магістерському) рівні вищої освіти, починають опановувати практичні навички під час вивчення пропедевтичних стоматологічних дисциплін у симуляційних центрах, а потім продовжують їх опрацювання на профільних стоматологічних кафедрах та у ході виробничої практики [4]. Водночас реформаційні структурні перетворення у наданні стоматологічної допомоги населенню країни, численні зовнішні домінантні чинники непереборної сили вносять суттєві корективи у систему практичної підготовки здобувачів, що склалася протягом тривалого часу, та спонукають до пошуків можливостей її покращення.

Мета дослідження.

Проаналізувати особливості практичної підготовки здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня за спеціальністю 221 Стоматологія в умовах сьогодення та окреслити можливі шляхи її оптимізації.

Основна частина.

Важлива роль практичної складової підготовки майбутніх лікарів-стоматологів переконливо висвітлена у Стандарті вищої освіти другого (магістерського) рівня галузі знань 22 Охорона здоров'я за спеціальністю 221 Стоматологія [5]. Цей нормативний документ, який орієнтований на компетентнісний підхід та особистісну парадигму, був затверджений МОН України у 2019 році, при цьому зазначений у ньому загальний обсяг практичної підготовки здобувачів сягнув 42 кредитів, і це суттєво більше, ніж закладено у такому ж Стандарті вищої освіти за спеціальністю 222 Медицина, особливо з урахуванням менших за роками термінів навчання. Отже, провідне значення та домінантна роль практичної складової, поряд з науково-теоретичною, в освіті майбутніх лікарів-стоматологів стають очевидними. Зважаючи на це, у закладах вищої освіти, які готують фахівців за цією спеціальністю, обладнані симуляційні стоматологічні центри, в яких під час вивчення пропедевтичних освітніх компонентів здобувачі повинні набути та опрацювати практичні навички, перелік яких наведений у відповідному списку зазначеного Стандарту [5]. У часи певних обмежень, у тому числі карантинних, значення таких центрів суттєво зросло.

Для відпрацювання навичок робочі місця для здобувачів у симуляційних стоматологічних центрах мають бути обладнані сучасною апаратурою, приладами, забезпечені різноманітним стоматологічним інструментарієм, відновлювальними та відбитковими матеріалами, що відповідають інноваційним технологіям лікування основних стоматологічних захворювань, які застосовують у клінічній практиці сьогодення. У таких симуляційних центрах найважливішим є створення для роботи здобувачів умов, що максимально наближені до клініки. З цією метою на робочих місцях повинні бути сучасні тренажери та фантоми голови з моделями щелеп, в яких зафіксовані тимчасові або постійні зуби. Добре відомо, що переважна більшість пацієнтів звертаються до закладів охорони здоров'я стоматологічного профілю або до приватних стоматологічних кабінетів і клінік з приводу захворювань зубів, зокрема, карієсу та його ускладнень [6, 7]. Саме тому здобувачі, перш за все, мають оволодіти практичними навичками, які стосуються препарування каріозних порожнин у зубах фронтальної та бічної групи під різні відновлювальні матеріали, опанувати технічні прийоми прямого та непрямого відновлення зубів цими матеріалами, і, у першу чергу, фотокомпозитними та іншими матеріалами світлового затвердіння, з урахуванням анатомо-функціональних та естетичних вимог, опрацювати навички ендодонтичного втручання з обов'язковим контролем якості обтурації кореневих каналів тощо.

Особливу увагу необхідно приділяти роботі здобувачів на моделях щелепи з тимчасовими зубами, які мають суттєві відмінності від постійних у своїй будові, що істотно впливає на перебіг захворювань твердих тканин, пульпи та періодонту і тягне за собою відповідні відмінності у виконанні лікувальних технологій та виборі відновлювальних матеріалів. На муляжах та тренажерах цілком можливо навчитися знімати від-

битки з зубних рядів і беззубих щелеп, опрацювати навички препарування зубів під незнімні ортопедичні конструкції, їх припасування та фіксації тощо. Здобувачі мають також навчитися виготовляти моделі щелеп, опанувати певні зуботехнічні маніпуляції, щоб знати та контролювати у майбутній клінічній діяльності усі етапи виготовлення незнімних та знімних протезів, у тому числі у лабораторних умовах. Окреме місце займає опрацювання практичних навичок з хірургічної стоматології, зокрема, проведення провідникової анестезії та видалення зубів, без впевненого оволодіння якими неможливо допускати здобувачів до амбулаторного прийому пацієнтів, зрозуміло, під контролем викладачів кафедр або лікарів-стоматологів закладів охорони здоров'я.

Отже, у пропедевтичний період навчання здобувачі вищої освіти за спеціальністю 221 Стоматологія повинні до автоматизму опрацювати практичні навички, щоб у клінічних умовах не зазнавати труднощів з їх виконанням. Для цього потрібні тренажери та фантоми, які відповідають певним вимогам. Сучасний освітній ринок пропонує різноманітні моно- та поліфункціональні фантоми голови та щелеп з зубними рядами та без них, набори зубів постійного та тимчасового прикусу, ендодонтичні блоки тощо. Слід підкреслити, що зазначені тренажери і фантоми є дороговартісними, як, між іншим, і обладнання, апаратура, витратні матеріали та технології їх використання. І, головне, матеріали та технології повинні бути, з одного боку, широко застосованими у клінічній практиці, а, з іншого боку, найсучаснішими, тому що навчання здобувачів застарілим методикам діагностики та лікування не має жодного сенсу. У цьому плані виникають наполегливі вимоги щодо розширення функціональних можливостей симуляційних центрів, тобто їх поліфункціональності, постійного оновлення оснащення та придбання витратних матеріалів.

Стоматологія – це високотехнологічна клінічна спеціальність, яка насичена інноваційними технологіями та перманентно і швидко розвивається. На стоматологічному матеріалознавчому та технологічному ринку постійно з'являються та рекламуються відповідні досягнення фірм-виробників, які вкладають величезні кошти у промоцію своїх розробок, що у найкоротші терміни впроваджуються у клінічну практику, причому, перш за все, закладів охорони здоров'я приватної власності. Зрозуміло, що здобувачі, які засвоїли застарілі та неефективні клінічні технології, не мають можливості отримати гідне місце у конкурентних змаганнях. Між тим, проголошене за мету забезпечення високої конкурентної спроможності випускників вітчизняних закладів вищої освіти галузі знань 22 Охорона здоров'я передбачає їх науково-теоретичну та практичну підготовку на самому сучасному рівні [5]. Оскільки є очевидним прагнення стоматологічної спільноти нашої країни інтегруватися до європейського професійного простору, то і вимоги до освітнього процесу, який забезпечує всебічну підготовку фахівців стоматологічного профілю, у тому числі в аспекті практичного спрямування, мають відповідати високим європейським зразкам і гарантувати конкурентноспроможність випускників закладів вищої освіти країни на європейському та світовому ринках праці.

Водночас необхідно визнати, що певні компетентності, якими мають оволодіти здобувачі вищої освіти другого (магістерського) рівня за спеціальністю 221 Стоматологія, відповідно до вимог Стандарту, неможливо опрацювати в симуляційних стоматологічних центрах. Комунікативні навички, вміння спілкуватися з пацієнтами і виконувати діагностичні та лікувальні заходи за різноманітних клінічних ситуацій та обставин можливо набути лише у клінічних умовах та за безпосереднього контакту з пацієнтами, які звернулися за наданням стоматологічної допомоги. Ще одним важливим аспектом професійного становлення здобувачів є набуття навичок спілкування з медичним персоналом закладів охорони здоров'я, майбутніми колегами, лікарями та молодшими медичними спеціалістами, навичок працювати у команді, на чому, до речі, акцентується увага у наведеному Стандарті. Набути перераховані компетентності здобувачі мають у ході виробничої практики, яку найчастіше вони проходять у закладах охорони здоров'я.

Слід зазначити, що у теперішні часи, коли відбувається реформування системи охорони здоров'я країни, умови проведення виробничої практики здобувачів за будь-якою спеціальністю галузі знань 22 Охорона здоров'я кардинально змінилися. Майже усі заклади охорони здоров'я країни комунальної та державної власності набули принципово нового статусу та перейшли на інші механізми функціонування та фінансування, що не могло не відбитися на взаємовідносинах з клінічними кафедрами, які розташовуються, як правило, у відділеннях клінічних закладів охорони здоров'я, та, відповідно, на організації виробничої практики здобувачів [8]. І, перш за все, це стосується комунальних закладів охорони здоров'я стоматологічного профілю, які, відповідно до нормативних документів, що визначають та регламентують хід реформування, у короткі терміни були перетворені на комунальні неприбуткові підприємства. Такий статус означає перехід на госпрозрахункові механізми фінансування стоматологічної допомоги населенню, яка майже повністю, за виключенням терапевтичної та хірургічної допомоги дітям і екстрених заходів стоматологічної допомоги дорослим, стала платною. Навіть декретовані категорії населення отримують стоматологічну допомогу на платних засадах. Наслідки такого перетворення, у тому числі негативні, як для дитячого та дорослого населення, так і для стоматологічної служби країни підлягають відповідному узагальненню та глибокому аналізу [9]. Водночас безпосередні результати цього процесу щодо виробничої практики є очевидними, тому що у комунальних неприбуткових підприємствах стоматологічного профілю здобувачі вищої освіти майже не мають можливості опрацьовувати у повному обсязі практичні навички.

Такі обмежувальні підходи з боку керівництва комунальних підприємств цілком зрозумілі. Пацієнти, які звернулися за стоматологічною допомогою, сподіваючись на високу якість, вносять плату за її надання і далеко не завжди згодні навіть на присутність поряд з лікарем-стоматологом ще й здобувача-практиканта, не говорячи вже про виконання ним деяких, у тому числі найпростіших, стоматологічних маніпуляцій. Не кращим чином виглядає ситуація і у приватних стоматологічних кабінетах і клініках, чисельність

яких невпинно зростає, однак у цих закладах здобувачам іноді пропонують під час виробничої практики працювати асистентом лікаря-стоматолога, що збільшує їх можливості щодо безпосередньої участі у лікуванні пацієнтів та виконанні певних маніпуляцій, тим більше, що, як правило, кабінети і клініки приватної власності оснащені значно краще, ніж комунальні заклади, а лікарі-стоматологи працюють сучасними матеріалами та приладами за інноваційними технологіями. Водночас необхідно констатувати про деяке небажання більшості власників приватних стоматологічних закладів брати участь у проведенні виробничої практики здобувачів.

Одним з ймовірних шляхів вирішення важливої проблеми практичної підготовки здобувачів за спеціальністю 221 Стоматологія цілком обґрунтовано можна вважати функціонування стоматологічних кафедр та проведення виробничої практики в університетських клініках [10]. Але у теперішні часи тільки декілька закладів вищої освіти, серед яких є приватні, мають у своїй структурі багатопрофільні університетські клініки [7]. Відкриття, утримання та повноцінне функціонування таких клінік, до складу яких можуть входити стоматологічні відділення, потребує значних фінансових витрат, особливо з урахуванням можливості надання здобувачами під контролем досвідчених викладачів стоматологічної допомоги певним категоріям пацієнтів на безоплатній основі, причому проведення безоплатного стоматологічного лікувально-консультативного прийому має бути забезпечено бездоганною нормативно-документальною базою з відповідним юридичним обґрунтуванням. Шляхом реалізації зазначеного принципу безоплатності можна створити оптимальні умови для опрацювання здобувачами необхідних практичних навичок та набуття важливого першого клінічного досвіду. Зрозуміло, що у сучасних умовах з обмеженим фінансуванням відкриття університетських клінік у закладах вищої освіти без грантової або спонсорської фінансової допомоги та підтримки з боку власника закладу та місцевої влади виглядає дещо проблематичним, але водночас можливим та перспективним, тому пошуки шляхів вирішення мають продовжуватися.

Можна розглянути ще один з варіантів оптимізації практичної підготовки здобувачів, зокрема, за рахунок інтернаціоналізації освітнього процесу, тим більше, що такі підходи відповідають сучасним трендам в європейському освітньому просторі. Виробнича практика в університетських клініках країн Європейського Союзу є цілком можливою у межах реалізації права здобувачів на академічну мобільність. Подібний досвід здобувачів, які навчалися у Донецькому національному медичному університеті, щодо стоматологічної практики в університетських клініках Болгарії та Словаччини свідчить про її високу ефективність та перспективність, але, на жаль, у сьогоденних реаліях цей напрямок має суттєві обмеження.

Висновки.

В умовах реформування охорони здоров'я країни, впливу інших об'єктивних чинників система практичної підготовки здобувачів вищої освіти за спеціальністю 221 Стоматологія зазнала значних змін, які вимагають пошуку шляхів вирішення. До таких шляхів слід віднести збільшення функціональних можливостей симуляційних стоматологічних центрів, розширення переліку баз виробничої практики за рахунок активного залучення приватних закладів охорони здоров'я, функціонування університетських клінік з безоплатним стоматологічним прийомом пацієнтів, інтернаціоналізацію освітнього процесу та реалізацію академічної мобільності здобувачів.

References / Література

1. Kabinet Ministriv Ukrainy. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy №1337 Polozhennia pro orhanizatsiiu osvitnoho protsesu u zakladakh okhorony zdorovia za uchastiu naukovo-pedahohichnykh pratsivnykiv zakladiv vyshchoi osvity, shcho zdiisniuiut pidhotovku zdobuvachiv vyshchoi osvity u sferi okhorony zdorovia. Kyyiv: Kabinet Ministriv Ukrainy; 2020. Dostupno: https:// zakon.rada.gov.ua/laws/show/1337-2020-%D0%BF#Text. [in Ukrainian].
2. Kovchyna IM. Profesiina pidhotovka maibutnikh fakhivtsiv u haluzi okhorony zdorovia v umovakh universytetskoi osvity. Sotsialna robota v Ukraini: teoriia i praktyka. 2017;1-2:5-12. [in Ukrainian].
3. Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy. Standart vyshchoi osvity druhoho (mahisterskoho) rivnia, haluz znan 22 Okhorona zdorovia, spetsialnist 222 Medytsyna. Kyyiv: Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy; 2021. 32 s. Dostupno: https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/ 2021/11/09/222-Medytsyna.mahistr.09.11.pdf. [in Ukrainian].
4. Boitsaniuk SI, Chornii NV, Zalizniak MS. Symuliatsiine navchannia yak sposib formuvannia praktychnykh navychok pid chas pidhotovky likaria-stomatoloha. Problemy bezperervnoi medychnoi osvity ta nauky. 2017;4:11-14. [in Ukrainian].
5. Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy. Standart vyshchoi osvity druhoho (mahisterskoho) rivnia, haluz znan 22 Okhorona zdorovia, spetsialnist 221 Stomatolohiia. Kyyiv: Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy; 2019. 23 s. Dostupno: 20standarty/2019/06/25/221-Stomatolohiya-mahistr.20.01.22.pdf. [in Ukrainian].
6. Voronenko YuV, Mazur IP, Pavlenko OV. Stomatolohichna dopomoha v Ukraini: analiz osnovnykh pokaznykiv diialnosti za 2020 rik. Kropyvnytskyi: Polium; 2021. 101 s. [in Ukrainian].
7. Mazur IP, Chernenko IP, Pavlenko OV. Stomatolohichna dopomoha v Ukraini: analiz osnovnykh pokaznykiv diialnosti za 2022 rik. Kropyvnytskyi: Polium; 2023. 104 s. [in Ukrainian].
8. Kabinet Ministriv Ukrainy. Zakon Ukrainy № 2168-VIII Pro derzhavni finansovi harantii medychnoho obsluhovuvannia naselennia. Kyyiv: Kabinet Ministriv Ukrainy; 2017. Dostupno: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2168-19#Text. [in Ukrainian].
9. Mazur IP, Lekhan VM, Rybachuk AV. Transformatsii stomatolohichnoi haluzi za period nezalezhnosti Ukrainy ta yikh vplyv na dostupnist stomatolohichnoi dopomohy. Medychni perspektyvy. 2022;27(1):184-192. DOI: 10.26641/2307-0404.2022.1.254470. [in Ukrainian].
10. Ministerstvo okhorony zdorovia Ukrainy. Nakaz № 408 Pro zatverdzhennia Typovoho polozhennia pro universytetsku kliniku vyshchoho navchalnoho zakladu (zakladu pisliadyplomnoi osvity). Kyyiv: MOZ Ukrainy; 2015. Dostupno: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1104-15#Text. [in Ukrainian].

ОСОБЛИВОСТІ ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЗА СПЕЦІАЛЬНІСТЮ СТОМАТОЛОГІЯ У СУЧАСНИХ УМОВАХ

Єрмолаєва М. В., Удод О. А., Драмарецька С. І., Мікрюкова Н. Г., Роман О. Б.

Резюме. Структурні перетворення у наданні стоматологічної допомоги, численні об'єктивні чинники вносять суттєві корективи у систему практичної підготовки здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня за спеціальністю 221 Стоматологія та спонукають до пошуків можливостей її покращення. У зв'язку з цим,

необхідно проаналізувати особливості практичної підготовки здобувачів за цією спеціальністю в умовах сьогодення та окреслити можливі шляхи її оптимізації. Важлива роль практичної складової підготовки майбутніх лікарів-стоматологів висвітлена у Стандарті вищої освіти. У закладах вищої освіти, які готують фахівців за цією спеціальністю, мають бути обладнані симуляційні стоматологічні центри, в яких під час вивчення пропедевтичних освітніх компонентів здобувачі повинні набути практичних навичок, що відповідають інноваційним технологіям лікування стоматологічних захворювань. Водночас комунікативні навички, вміння спілкуватися з пацієнтами і виконувати діагностичні та лікувальні заходи можливо набути лише у клінічних умовах за безпосереднього контакту з пацієнтами, але у стоматологічних комунальних неприбуткових підприємствах, де найчастіше проходить виробнича практика, можливості опрацювати практичні навички є майже мінімальними. Одним з ймовірних шляхів вирішення проблеми практичної підготовки здобувачів можна вважати проведення виробничої практики в університетських клініках за умови надання пацієнтам безоплатної стоматологічної допомоги. Оптимізації практичної підготовки сприятиме інтернаціоналізація освітнього процесу у межах реалізації права здобувачів на академічну мобільність. Отже, в умовах сьогодення до шляхів оптимізації практичної підготовки слід віднести збільшення функціональних можливостей симуляційних стоматологічних центрів, розширення переліку баз виробничої практики за рахунок приватних закладів, функціонування університетських клінік з безоплатним стоматологічним прийомом, інтернаціоналізацію освітнього процесу.

Ключові слова: вища освіта, спеціальність 221 Стоматологія, практична підготовка здобувачів, шляхи оптимізації.

PECULIARITIES OF PRACTICAL TRAINING FOR HIGHER EDUCATION STUDENTS IN THE SPECIALTY OF DENTISTRY IN MODERN CONDITIONS

Yermolaieva M. V., Udod O. A., Dramaretska S. I., Mikriukova N. G., Roman O. B.

Abstract. Structural transformations in the provision of dental care and numerous objective factors significantly affect the system of practical training for master's degree students in the specialty 221 Dentistry and stimulate the search for ways to improve it. In this context, it is essential to analyze the characteristics of practical training for students in this specialty under current conditions and outline possible optimization pathways. The important role of the practical component in preparing future dentists is highlighted in the Higher Education Standard. Higher education institutions training specialists in this field should be equipped with simulation dental centers, where students must acquire practical skills that align with innovative technologies for treating dental diseases during their studies of preclinical educational components. At the same time, communication skills, the ability to interact with patients, and perform diagnostic and therapeutic procedures can only be developed in clinical settings through direct contact with patients. However, in dental communal non-profit enterprises, where practical training typically takes place, opportunities to practice these skills are almost minimal. One probable solution to the problem of practical training for students is conducting practical training in university clinics that provide free dental care to patients. The optimization of practical training will be supported by the internationalization of the educational process, within the framework of students' rights to academic mobility. Therefore, in today's context, pathways for optimizing practical training should include increasing the functional capabilities of simulation dental centers, expanding the list of practical training bases by involving private institutions, establishing university clinics with free dental care, and the internationalization of the educational process.

Key words: higher education, specialty 221 Dentistry, practical training of students, optimization pathways.

ORCID and contributionship / ORCID кожного автора та їх внесок до статті:
Yermolaieva M. V.: https://orcid.org/0000-0002-6429-0612 ABEF
Udod O. A.: https://orcid.org/0000-0001-6790-1936 ABDF
Dramaretska S. I.: https://orcid.org/0000-0002-9387-0712 ABD
Mikriukova N. G.: https://orcid.org/0000-0003-1188-8141 BE
Roman O. B.: https://orcid.org/0000-0003-1005-0389 B

Conflict of interest / Конфлікт інтересів:
The authors declare no conflict of interest. / Автори заявляють про відсутність конфлікту інтересів.

Corresponding author / Адреса для кореспонденції
Udod Olexandr Anatoliyovych / Удод Олександр Анатолійович
Donetsk National Medical University / Донецький національний медичний університет
Ukraine, 25031, Kropyvnytskyi, 4a Yuriy Kovalenko str. / Адреса: Україна, 25031, м. Кропивницький, вул. Юрія Коваленка 4а
Tel.: +380505919586 / Тел.: +380505919586
E-mail: stomatdecan@dsmu.edu.ua

A – Work concept and design, **B** – Data collection and analysis, **C** – Responsibility for statistical analysis, **D** – Writing the article, **E** – Critical review, **F** – Final approval of the article / **A** – концепція роботи та дизайн, **B** – збір та аналіз даних, **C** – відповідальність за статичний аналіз, **D** – написання статті, **E** – критичний огляд, **F** – остаточне затвердження статті.

Received 19.03.2024 / Стаття надійшла 19.03.2024 року
Accepted 22.08.2024 / Стаття прийнята до друку 22.08.2024 року